

LIVSMEDELSMARKNADSOMBUDSMANNENS ANVISNING OM KOMMERSIELLA REPRESSALIER OCH PRESUMTIONEN FÖR REPRESSALIER

Publicerad 17.9.2026

Elintarvikemarkkinavaltuutettu
Livsmedelsmarknadsombudsmannen
The Food Market Ombudsman

Anvisningar om tillämpningen av livsmedelsmarknadslagen

Livsmedelsmarknadsombudsmannens anvisningar innehåller anvisningar som stöd för efterlevnaden av bestämmelserna om livsmedelsmarknaden. Syftet med anvisningarna är att ge aktörerna inom sektorn råd och anvisningar om tillämpningen av bestämmelserna i livsmedelsmarknadslagen.

Tolkningarna i anvisningarna är till sin natur riktgivande och har ingen rättsligt bindande verkan.

Även om anvisningarna inte är bindande avgör livsmedelsmarknadsombudsmannen anhängiggjorda fall enligt de principer som beskrivs i dem.

Varje aktör ansvarar alltid för att den egna verksamheten är lagenlig. Om du är osäker på om din verksamhet är lagenlig ska du kontakta vårt kontor, din branschorganisation eller en expert som är insatt i regleringen av livsmedelsmarknaden.

De situationer som beskrivs i anvisningarna är förenklade exempel. I konkreta situationer ska alla detaljer i ärendet beaktas. Därför är exemplen inte nödvändigtvis direkt tillämpliga på alla situationer i praktiken.

Denna anvisning gäller det förbud mot kommersiella repressalier som avses i 2 e § i livsmedelsmarknadslagen. Den presumtion för repressalier som fogats till 2 e § 3 mom. i livsmedelsmarknadslagen tillämpas i princip på sådana misstänkta kommersiella repressalier eller hot om sådana som har ägt rum den 22 juni 2026 eller senare. Även förfaranden som har ägt rum före den dagen kan bedömas utifrån förbudet mot kommersiella repressalier, men vid bedömningen av förfarandet tillämpas då inte presumtionen för repressalier.

- Denna anvisning har utfärdats 17.9.2026.

Syftet med anvisningen

Syftet med förbudet mot kommersiella repressalier i 2 e § i livsmedelsmarknadslagen är att trygga leverantörernas möjligheter att utöva sina lagstadgade och avtalsenliga rättigheter utan rädsla för repressalier.

Det kan förekomma en betydande obalans i förhandlingsstyrkan mellan leverantören och köparen. I en sådan situation kan leverantören avstå från att utöva sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter eller från att anmäla missförhållanden som den har upptäckt, om den är rädd för att affärsförhållandet till följd av detta försämras eller upphör.

Kommersiella repressalier och rädslan för dem är skadliga för marknadens funktion på två sätt som förstärker varandra. För det första försämrar de marknadens funktion eftersom de hindrar leverantörerna från att fritt utöva sina avtalsenliga och lagstadgade rättigheter. Om leverantören måste vara rädd för kommersiella repressalier uppstår det i avtalsförhållandet ett osunt incitament att inte ingripa i otillbörliga förfaranden. Detta förstärker en obalans i förhandlingsstyrkan som eventuellt redan finns och kan leda till att lagstridiga eller oskäligen förfaranden blir kvar som en del av marknadspraxis.

För det andra försvårar kommersiella repressalier tillsynsmyndighetens verksamhet, eftersom de höjer leverantörernas tröskel för att anmäla missförhållanden som de har upptäckt eller samarbeta med myndigheten.¹ Tillsynsmyndighetens möjlighet att få information om problem som förekommer på marknaden försämras då just i de situationer där behovet av skydd är som störst. Detta dubbla problem leder lätt till en självförstärkande spiral: ju mer leverantörerna fruktar repressalier, desto färre missförhållanden kommer till myndighetens kännedom, och ju färre missförhållanden det går att ingripa i, desto större är risken för att otillbörliga handelsmetoder etableras på marknaden. Slutresultatet är både att enskilda leverantörers rättigheter försvagas och att förtroendet, öppenheten och den sunda konkurrensen på hela livsmedelsmarknaden urholkas.

Syftet med denna anvisning är att beskriva:

- på vilka avtal förbudet mot kommersiella repressalier och presumptionen för repressalier enligt 2 e § i livsmedelsmarknadslagen tillämpas,
- vad som förbjuds i 2 e § i livsmedelsmarknadslagen och vad som i praktiken avses med kommersiella repressalier,
- vilka omständigheter du bör kunna redogöra för när du åberopar en kommersiell repressalie eller anmäler en kommersiell repressalie till Livsmedelsmarknadsombudsmannen,
- vad som avses med presumption för repressalier och när en sådan presumption kan uppkomma,
- hur köparen kan motbevisa presumptionen,
- i vilka förfaranden presumptionen för repressalier tillämpas.
- Anvisningen ger också köparen och leverantören praktiska råd om hur de kan förebygga oklarheter.

¹ Motsvarande konstateras även i kommissionens utvärderingsrapport om UTP-direktivet, där rädslan för repressalier identifierades som ett av de mest betydande hindren för att kontakta de nationella tillsynsmyndigheterna med ansvar för övervakningen av UTP-direktivet. [COM\(2025\) 728 final](#) s.3-4.

På vilka avtal tillämpas förbudet mot kommersiella repressalier och presumtionen för repressalier?

Livsmedelsmarknadslagens 2 e § tillämpas på leveransavtal för jordbruksprodukter och livsmedel mellan näringsidkare och på avtalspraxis i anslutning till dem. Bestämmelsen tillämpas inte på handel mellan en konsument och en näringsidkare.

Paragrafen tillämpas när följande förutsättningar är uppfyllda:

- leverantören har en mindre omsättning än köparen,
- köparens omsättning är minst två miljoner euro², och
- åtminstone den ena parten är etablerad i Europeiska unionen.

Mer detaljerade anvisningar om livsmedelsmarknadslagens tillämpningsområde finns i [anvisningen](#) om tillämpningsområdet.

Livsmedelsmarknadslagens 2 e § om kommersiella repressalier

Enligt 2 e § i livsmedelsmarknadslagen:

”Köparen får inte avlista produkter, dra ned på kvantiteterna av beställda produkter eller upphöra med tjänster som köparen tillhandahåller leverantören eller i övrigt vidta eller hota att vidta kommersiella repressalier mot leverantören på grund av att leverantören utövar sina avtalsenliga eller juridiska rättigheter, för ett ärende till en myndighet för behandling eller samarbetar med en myndighet.”

Enligt paragrafen kan till exempel avlistning av en produkt, minskning av beställningsvolymerna och upphörande med att tillhandahålla tjänster betraktas som repressalier. I paragrafen anges dock inte uttömmande vilka förfaranden som kan betraktas som kommersiella repressalier. Därför är det nödvändigt att granska både de allmänna principer som styr tillämpningen av paragrafen och exempel på situationer där det kan vara fråga om kommersiella repressalier enligt paragrafen.

Som andra kommersiella repressalier enligt paragrafen kan till exempel betraktas sådana åtgärder från köparens sida som syftar till att bestraffa leverantören för att den utövar sina rättigheter, hindra den från att utöva sina rättigheter eller försämra dess möjligheter att utöva rättigheterna i fortsättningen. Sådana åtgärder kan till exempel vara ogrundad avlistning av produkter, en ändring av leveransvillkoren till leverantörens nackdel, begränsning av samarbetet eller avslutande av avtalsförhållandet i en situation där den verkliga orsaken till åtgärden är att leverantören har kontaktat en myndighet, lämnat in ett klagomål, åberopat sina rättigheter enligt lag eller använt något annat rättsmedel. Även mer subtila former av påtryckningar vars syfte är att försämra leverantörens kommersiella ställning eller avskräcka leverantören från att utöva eller åberopa sina rättigheter kan betraktas som kommersiella repressalier.

Att leverantören utövar sina rättigheter får inte leda till att köparen vidtar skadliga motåtgärder mot leverantören eller hotar med sådana. Förbudet skyddar både mot faktiska repressalier och mot hot om sådana.

Sådant utövande av leverantörens rättigheter som avses i paragrafen kan till exempel vara att leverantören:

- kräver att bestämmelserna i livsmedelsmarknadslagen följs,
- vägrar godkänna en ensidig avtalsändring,

² Bestämmelsen tillämpas oberoende av leverantörens och köparens omsättning när köparen är en myndighet inom Europeiska unionens område. (2 mom. i 1 § i Livsmedelsmarknadslag.)

- begär en skriftlig bekräftelse av avtalsvillkoren,
- åberopar ett villkor om prisjustering i avtalet,
- vägrar lämna ut uppgifter som köparen kräver i strid med 4 b § i livsmedelsmarknadslagen,
- begär råd av en myndighet,
- lämnar en begäran om åtgärder till en myndighet,
- lämnar utredningar eller andra uppgifter till en myndighet i ett tillsynsärende som gäller leverantören själv eller en annan näringsidkare,
- åberopar någon annan lagstadgad eller avtalsenlig rättighet.

Paragrafen hindrar dock inte köparen från att fatta motiverade affärsmässiga beslut. Köparen kan ha godtagbara grunder exempelvis för ändringar i sortimentet, ändringar av beställningsvolymerna eller för att avsluta ett avtal. Sådana grunder måste dock vid behov kunna styrkas när åtgärderna har ett tidsmässigt samband med leverantörens utövande av sina rättigheter eller kontakt med en myndighet.

Det är viktigt att notera att inte alla åtgärder från köparens sida som är ofördelaktiga för leverantören eller upplevs som besvärliga är kommersiella repressalier enligt livsmedelsmarknadslagen. I affärsförhållanden förhandlar parterna normalt exempelvis om priser, leveransvolym, sortiment, förlängning av avtalet och andra avtalsvillkor. Sådana förhandlingar kan vara krävande för parterna. Även hårda förhandlingar, hänvisningar till köparens kostnads- eller prispress eller affärsbeslut som är ofördelaktiga för leverantören kan vara tillåtna, om det finns ett godtagbart affärsmässigt skäl för förfarandet och skälet är oberoende av att leverantören utövar sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter. Som en kommersiell repressalie betraktas således exempelvis inte en motiverad sortimentsändring, en minskning av beställningsvolymerna till följd av förändrad efterfrågan eller en sedvanlig omförhandling i samband med att avtalsperioden löper ut. Avgörande vid bedömningen är om en skadlig åtgärd riktas mot leverantören på grund av att leverantören har utövat eller försökt utöva sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter, varit i kontakt med en myndighet eller samarbetat med en myndighet.

Vid bedömningen av om förfarandet är lagenligt ska det beaktas att även om förfarandet inte nödvändigtvis kan betraktas som en kommersiell repressalie enligt 2 e § i livsmedelsmarknadslagen, kan det uppfylla rekvisiten för något annat förfarande som är förbjudet enligt livsmedelsmarknadslagen.

Vad kan en kommersiell repressalie innebära i praktiken?

Eftersom affärslivet är mycket mångfacetterat är det inte möjligt att upprätta en uttömmande förteckning över alla förfaranden som kan uppfylla rekvisiten för en kommersiell repressalie enligt 2 e § i livsmedelsmarknadslagen. Exempelen nedan är därför illustrativa generaliseringar av verkliga situationer. Förfarandets lagenlighet bedöms alltid från fall till fall utifrån samtliga omständigheter som inverkar på saken.

Vid bedömningen av en kommersiell repressalie är det centrala om köparens åtgärd har samband med att leverantören utövar sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter, för ett ärende till en myndighet för behandling eller samarbetar med en myndighet.

Exempel 1: Uppsägning av ett avtal på grund av att rättigheter åberopats

Leverantören kräver en betalningstid enligt livsmedelsmarknadslagen. Kort därefter säger köparen upp leveransavtalet, trots att avtalsförhållandet har varit etablerat under en lång tid och det inte finns något affärsmässigt skäl för uppsägningen.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 2: Ett avtal förnyas inte på grund av kontakt med en myndighet

Leverantören har varit i kontakt med Livsmedelsmarknadsombudsmannen, vilket kommer till köparens kännedom. När avtalsperioden löper ut meddelar köparen att avtalet inte förlängs eftersom leverantören har varit i kontakt med myndigheten.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 3: Minskning av beställningsvolymerna

Leverantören riktar en reklamation till köparen med anledning av ett returneringsförfarande som är förbjudet enligt livsmedelsmarknadslagen. Kort därefter minskar köparen beställningsvolymerna väsentligt utan att efterfrågan har förändrats eller det finns något annat objektivet skäl.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 4: Avlistning av en produkt

Leverantören vägrar lämna ut uppgifter om sin kostnadsstruktur som den inte är skyldig att lämna. Därefter avlistar köparen leverantörens produkt utan att det finns någon dokumenterad sortimentsförnyelse eller något annat affärsmässigt skäl.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 5: Repressalie i samband med en producentorganisation

Leverantören deltar i verksamheten i en producentorganisation som bildas för gemensam marknadsföring av jordbruksprodukter och gemensam förhandlingsverksamhet och utnyttjar därmed sin rätt enligt marknadsordningsförordningen att organisera sig tillsammans med andra producenter. Köparen meddelar att den på grund av leverantörens deltagande kommer att sluta köpa produkter av leverantören.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 6: Repressalie i samband med tillverkning av private label-produkter för en konkurrent

Leverantören vinner en konkurrensutsättning och börjar tillverka en framgångsrik private label-produkt för en detaljhandelskedja som konkurrerar med köparen. Därefter försämrar köparen ställningen för leverantörens varumärkesprodukter i sitt sortiment utan att omständigheterna har förändrats.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 7: Försämrade betalningsrutiner

Leverantören kräver dröjsmålsränta av köparen för betalningar som upprepade gånger har gjorts för sent. Därefter börjar köparen utan något affärsmässigt skäl behandla leverantörens fakturor långsammare än andra leverantörers och bestrida fakturor som tidigare har godkänts.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 8: Ofördelaktig behandling i samband med en produktförnyelse

Leverantören vägrar betala en avgift som köparen kräver och som leverantören anser strida mot livsmedelsmarknadslagen. Därefter flyttar köparen leverantörens produkter till en mindre synlig

försäljningsplats och ger motsvarande produkter bättre synlighet. Köparen meddelar leverantören att ändringen beror på att leverantören vägrat betala avgiften.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Exempel 9: Ogrundat avtalsvite eller ersättningskrav

Leverantören vägrar godkänna ett leveransvillkor som köparen ensidigt har ändrat. Därefter börjar köparen påföra leverantören avtalsviten för mindre avvikelser som köparen tidigare inte har ingripit i och som andra leverantörer i motsvarande ställning inte debiteras för.

Förfarandet kan betraktas som en kommersiell repressalie.

Allmänna principer för köparens tillåtna affärsbeslut och exempel på situationer där det i regel inte är fråga om en kommersiell repressalie

Livsmedelsmarknadslagens 2 e § hindrar inte köparen från att fatta sedvanliga och motiverade affärsbeslut. Köparen kan ha godtagbara affärsmässiga skäl till exempel för att ta in produkter i eller avlista produkter ur sortimentet, ändra beställningsvolymerna, göra kampanjval, konkurrensutsätta inköp eller avsluta ett avtalsförhållande.

Att köparen uppger ett affärsmässigt skäl för en åtgärd avgör dock inte i sig om det är fråga om en kommersiell repressalie eller inte. Bedömningen grundar sig alltid på en helhetsbedömning från fall till fall där all utredning som lagts fram i ärendet beaktas.

Vid bedömningen kan uppmärksamhet exempelvis fästas vid

- om det angivna skälet var verkligt och förelåg redan när beslutet fattades,
- om det finns konkret och verifierbar utredning om skälen för beslutet,
- om samma skäl konsekvent har tillämpats även på andra leverantörer i motsvarande ställning,
- om den vidtagna åtgärden motsvarar det angivna skälet,
- om tidpunkten för beslutet eller andra omständigheter tyder på att leverantörens utövande av sina rättigheter, kontakt med en myndighet eller samarbete med en myndighet har påverkat beslutet.

Enbart det faktum att en affärsmässig förklaring kan ges till en åtgärd visar således inte i sig att det inte kan vara fråga om en kommersiell repressalie. I situationer som omfattas av presumptionen för repressalier enligt paragrafen har köparen bevisbördan för att det redan från början har funnits ett affärsmässigt skäl för åtgärden.

Exemplen nedan illustrerar situationer där det kan finnas ett godtagbart affärsmässigt skäl för köparens förfarande. Syftet med exemplen är inte att uttömmande ange de situationer där rekvisiten för en kommersiell repressalie inte är uppfyllda. Förfarandets lagenlighet bedöms alltid från fall till fall utifrån samtliga omständigheter som inverkar på saken.

Att ett skäl som nämns i exemplen anförs visar inte i sig att det inte är fråga om en kommersiell repressalie. I varje enskilt fall ska det alltid utredas om skälet verkligen föreligger, är tillräckligt specificerat och kan verifieras samt om det faktiskt har påverkat köparens beslut.

Exempel 10: Affärsekonomiskt motiverat inköpsbeslut

Leverantören har krävt en prisjustering enligt prisjusteringsvillkoret. Samtidigt minskar köparen sina inköp inför den kommande sortimentsperioden, eftersom efterfrågan på produktgruppen har minskat avsevärt. Ändringen gäller på samma sätt alla leverantörer som levererar motsvarande produkter.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Exempel 11: Förlust i en konkurrensutsättning

Leverantören har reklamerat om köparens försenade betalningar och mot slutet av avtalsperioden åberopat betalningstiderna enligt 2 a § i livsmedelsmarknadslagen. Köparen åtgärdade omedelbart problemen med försenade betalningar inför kommande utbetalningar. När avtalsperioden löper ut konkurrensutsätter köparen produkter från olika leverantörer och väljer en annan leverantör på grundval av ett bättre pris eller bättre kvalitet.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Exempel 12: Ingripande vid avtalsbrott

Leverantören levererar upprepade gånger produkter för sent eller det förekommer betydande kvalitetsproblem med produkterna. Köparen minskar beställningarna eller avslutar avtalet på grund av dessa fortgående avtalsbrott och leveransproblem.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Exempel 13: Avlistning av en produkt på grund av krav i lagstiftningen

Leverantören har reklamerat om köparens förfarande. Senare konstateras att leverantörens produkt inte uppfyller de säkerhets- eller märkningskrav som gäller för produkten enligt lagstiftningen. Köparen avlistar produkten tills de konstaterade bristerna har åtgärdats och tillämpar samma praxis på alla motsvarande produkter.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Exempel 14: En tjänst upphör för alla leverantörer

Leverantören har fört köparens förfarande till en myndighet för behandling. Köparen upphör senare helt att tillhandahålla en kostnadsfri informationstjänst till leverantörerna, eftersom driften av tjänsten upphör och tjänsten inte ersätts med en motsvarande tjänst som erbjuds någon annan leverantörsgrupp.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Exempel 15: Minskning av beställningarna på grund av leveransförmågan

Leverantören har krävt att köparen följer livsmedelsmarknadslagen. Därefter klarar leverantören vid upprepade tillfällen inte av att leverera de överenskomna mängderna. Köparen minskar de framtida beställningarna för att trygga leveranssäkerheten och överför en del av inköpen till en annan leverantör i den omfattning som är nödvändig på grund av de dokumenterade leveransproblemen.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Exempel 16: Avveckling av en produktgrupp

Leverantören har varit i kontakt med en myndighet. Köparen beslutar senare att avveckla en hel produktgrupp på grund av svag efterfrågan och låg lönsamhet. Beslutet grundar sig på en

dokumenterad produktgruppsspecifik bedömning och gäller alla leverantörer inom den aktuella produktgruppen.

I princip är det inte fråga om en kommersiell repressalie.

Sammanfattning

Rekvisiten för en kommersiell repressalie är inte uppfyllda enbart på den grunden att köparens beslut är ofördelaktigt för leverantören. Avgörande vid bedömningen är om orsaken till köparens åtgärd är att leverantören har utövat sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter, fört ett ärende till en myndighet för behandling eller samarbetat med en myndighet. Om det kan visas att köparens åtgärd har ett godtagbart affärsmässigt skäl som är oberoende av leverantörens utövande av sina rättigheter, är det i regel inte fråga om en kommersiell repressalie enligt 2 e § i livsmedelsmarknadslagen.

Vad bör du kunna redogöra för när du åberopar en kommersiell repressalie eller anmäler en sådan till Livsmedelsmarknadsombudsmannen?

Enligt 2 e § 2 mom. i livsmedelsmarknadslagen:

”Den som inlett ärendet ska lägga fram utredning om de omständigheter som ligger till grund för att ett ärende som gäller kommersiella repressalier förs till Livsmedelsmarknadsombudsmannen för behandling. Den som inlett ärendet ska också i domstol lägga fram utredning om de omständigheter som ett yrkande som gäller kommersiella repressalier grundar sig på.”

Skyldigheten att lägga fram utredning innebär i praktiken att den som åberopar en repressalie ska lämna Livsmedelsmarknadsombudsmannen eller domstolen de uppgifter utifrån vilka ombudsmannen eller domstolen kan bedöma om förfarandet eventuellt är lagstridigt. Eftersom syftet med den presumtion för repressalier som genom lagändringen fogades till paragrafen är att sänka leverantörens tröskel för att anhängiggöra ett ärende när leverantören åberopar kommersiella repressalier, kan den utredning som krävs av leverantören anses vara tillräcklig redan när leverantören lägger fram sådana konkreta omständigheter utifrån vilka det objektivt kan bedömas om det kan vara fråga om en kommersiell repressalie. Leverantören behöver således inte redan när ärendet anhängiggörs bevisa att köparen med säkerhet har gjort sig skyldig till en kommersiell repressalie eller att det verkliga motivet för köparens förfarande har varit att vidta repressalier. Det är tillräckligt att leverantören lägger fram utredning om ett sådant händelseförlopp eller sådana omständigheter som kan tyda på en kommersiell repressalie och utifrån vilka det kan bedömas om en presumtion för repressalier uppkommer.

Vad är presumtionen för repressalier?

Enligt 2 e § 3 mom. i livsmedelsmarknadslagen:

”Om Livsmedelsmarknadsombudsmannen eller domstolen vid behandlingen av ett ärende utifrån de omständigheter som framförts kan anta att köparen har vidtagit eller hotat att vidta kommersiella repressalier, ska köparen för att upphäva denna presumtion visa att köparen inte har överträtt det förbud mot kommersiella repressalier som föreskrivs i 1 mom.”

Enligt lagens förarbeten preciserar regleringen myndighetens skyldighet att utreda ett ärende tillräckligt och på behörigt sätt enligt 31 § i förvaltningslagen. När ärendet har inletts ska livsmedelsmarknadsombudsmannen i enlighet med förvaltningslagen höra köparen. Om livsmedelsmarknadsombudsmannen, efter att ha hört köparen, utifrån de omständigheter som lagts fram kan anta att köparen har brutit mot förbudet mot kommersiella repressalier i 1 mom., antingen genom att vidta eller hota att vidta sådana åtgärder, ska köparen lämna utredning som motbevisar

denna presumtion.³

Presumtionen för repressalier innebär i praktiken att om leverantören utövar sina rättigheter enligt lag eller avtal och har varit i kontakt med en myndighet och köparen, som är medveten om myndighetskontakten, därefter agerar på ett sätt som försämrar leverantörens ställning, kan det i vissa fall anses vara fråga om en möjlig repressalie.⁴ Då behöver leverantören inte nödvändigtvis lägga fram utredning om köparens avsikter eller om vad som har legat bakom köparens beslutsfattande. Om de omständigheter som lagts fram ger upphov till en välgrundad presumtion för repressalier, ska köparen visa att det har funnits ett godtagbart affärsmässigt skäl för förfarandet och att skälet är oberoende av leverantörens utövande av sina rättigheter.

Presumtionen för repressalier innebär inte heller att varje beslut av köparen som är ofördelaktigt för leverantören automatiskt är lagstridigt. Köparen kan fortfarande fatta sedvanliga och motiverade affärsbeslut exempelvis om sortiment, beställningsvolym, priser eller avtalspartner. Presumtionens betydelse är att om beslutet på grund av tidpunkten eller andra omständigheter förefaller ha samband med leverantörens utövande av sina rättigheter och kontakt med en myndighet, ska köparen för att motbevisa presumtionen för repressalier kunna visa att det finns ett affärsmässigt skäl för beslutet.

Hur kan köparen motbevisa presumtionen för repressalier?

Köparen kan motbevisa presumtionen för repressalier genom att visa att det inte är fråga om en kommersiell repressalie. Detta kan göras genom att lägga fram utredning som visar att det har funnits ett godtagbart affärsmässigt skäl för åtgärden och att skälet är oberoende av leverantörens utövande av sina rättigheter. Köparen har bevisbördan för att motbevisa presumtionen när Livsmedelsmarknadsombudsmannen behandlar ärendet, förhandlar om en uppgörelse i godo eller utövar sina administrativa befogenheter enligt livsmedelsmarknadslagen. Presumtionen för repressalier tillämpas dock inte på meddelande av en offentlig varning eller på påförande av en livsmedelsmarknadspåföljdsavgift.

Godtagbara skäl som kan användas för att upphäva presumtionen för repressalier kan till exempel vara:

- en väsentlig och verifierbar minskning av efterfrågan på produkten,
- sakligt belagda problem med produktens kvalitet, leveranssäkerhet eller säkerhet,
- en på förhand planerad förnyelse av produktgruppen eller sortimentet,
- att avtalsperioden eller sortimentsperioden löper ut och en ny konkurrensutsättning genomförs,
- leverantörens avtalsbrott,
- köparens allmänna affärsstrategi, som har tillämpats konsekvent även på andra leverantörer i motsvarande ställning.

Köparens utredning ska vara konkret och tillräckligt specificerad. Enbart en allmän hänvisning till kommersiella skäl är i regel inte tillräcklig om tidpunkten för åtgärden och andra omständigheter tyder på att det kan vara fråga om en repressalie på grund av att leverantören har utövat sina rättigheter.

³ Regeringens proposition RP 36/2026 s.65.

⁴ Förbudet mot kommersiella repressalier skyddar leverantören allmänt i situationer där denne utövar sina avtalsenliga eller lagstadgade rättigheter eller hänskjuter ett ärende till myndigheterna eller samarbetar med myndigheterna. I fråga om tillämpningen av presumtionen för repressalier har det i lagens förarbeten dock särskilt betonats situationer där leverantörens myndighetskontakt tidsmässigt har föregått en för leverantören negativ åtgärd som köparen vidtagit. Utskottsbetänkande JsUB 12/2026 rd, s.5.

När det bedöms om ett skäl kan godtas beaktas inte bara dess innehåll utan också om skälet faktiskt föreligger. En motivering som läggs fram i efterhand upphäver inte nödvändigtvis presumtionen, om annan utredning visar att skälet i fråga faktiskt inte inverkar på beslutet. Köparen bör dokumentera grunderna för sitt beslut redan när beslutet fattas. Dokumentation kan vara av avgörande betydelse om det senare bedöms om det har varit fråga om en kommersiell repressalie eller ett godtagbart affärsmässigt beslut.

I vilka förfaranden tillämpas presumtionen för repressalier?

Presumtionen för repressalier tillämpas i Livsmedelsmarknadsombudsmannens tillsynsförfarande samt vid ändringssökande när det exempelvis är fråga om en anmärkning eller ett förbud som ombudsmannen har meddelat. På presumtionen för repressalier tillämpas således i regel samma principer om tillämpningsområdet som behandlades tidigare i denna anvisning. Presumtionen för repressalier kan också tillämpas i domstolsförfaranden när leverantören åberopar kommersiella repressalier.

Enligt 2 e § 4 mom. i livsmedelsmarknadslagen:

”Vad som föreskrivs i 3 mom. tillämpas inte på meddelande av en offentlig varning som avses i 11 § eller på påförande av en livsmedelsmarknadspåföljdsavgift som avses i 12 a §.”

Presumtionen för repressalier tillämpas således inte när en offentlig varning meddelas eller en livsmedelsmarknadspåföljdsavgift påförs.

Även när Livsmedelsmarknadsombudsmannen tillämpar presumtionen för repressalier ska ombudsmannen se till att ärendet utreds tillräckligt i enlighet med förvaltningslagen. Presumtionen för repressalier undanröjer inte myndighetens utredningsskyldighet eller köparens rätt att bli hörd.

Praktiska råd till köpare

Köparen bör säkerställa att väsentliga affärsbeslut som gäller en leverantör vid behov kan motiveras. Detta gäller särskilt situationer där leverantören nyligen har utövat sina rättigheter, varit i kontakt med en myndighet eller vägrat godkänna ett villkor som köparen har föreslagit.

God praxis är till exempel att

- dokumentera motiveringarna till besluten,
- dokumentera tidpunkten för besluten,
- tillämpa sortiments- och inköpsbeslut konsekvent,
- höra leverantören innan väsentliga ändringar görs,
- tydligt kommunicera vilka affärsmässiga skäl beslutet grundar sig på,
- undvika att uttala sig negativt om kontakter med myndigheter eller utövandet av rättigheter i samband med affärsförhållandets fortsättning.

Köparen ska inte ge leverantören intrycket att utövande av rättigheter, anmälan till en myndighet eller samarbete med en myndighet kan leda till att affärsförhållandet försämrats.

Praktiska råd till leverantörer

Leverantören bör dokumentera situationer där den utövar sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter, om den misstänker att köparen kan komma att vidta kommersiella repressalier. Dokumentation kan till exempel omfatta e-postmeddelanden, förhandlingspromemorior, avtalsutkast, fakturor, reklamationer och meddelanden från köparen.

Om leverantören misstänker en kommersiell repressalie bör den ta ställning till åtminstone följande frågor:

- Grundar sig utövandet av rättigheten på ett avtal eller på lag?
- När utövades rättigheten?
- Hur reagerade köparen?
- Var köparens åtgärd skadlig för leverantören?
- Fanns det ett tidsmässigt samband mellan åtgärden och utövandet av rättigheterna?
- Har köparen lagt fram ett godtagbart affärsmässigt skäl för åtgärden?

Leverantören kan kontakta Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå för att få råd om hur situationen ska bedömas. Om leverantören misstänker ett förfarande som strider mot livsmedelsmarknadslagen kan den föra ärendet till Livsmedelsmarknadsombudsmannen för bedömning genom att lämna in en begäran om åtgärder eller lämna uppgifter via den anonyma anmälningsskanalen.

Avslutningsvis

Livsmedelsmarknadslagens 2 e § stärker leverantörernas skydd i situationer där utövandet av rättigheter kan leda till skadliga motåtgärder. Bestämmelsen förpliktar köparna att agera konsekvent, öppet och på sakliga grunder, särskilt när leverantören har utövat sina lagstadgade eller avtalsenliga rättigheter.

Livsmedelsmarknadsombudsmannen följer praxis som gäller kommersiella repressalier och bedömer behovet av att uppdatera anvisningen utifrån erfarenheterna av lagens tillämpning.

Livsmedelsmarknadsombudsmannen ger aktörerna inom livsmedelskedjan råd om god affärssed och strävar i första hand efter att genom förhandling få ett lagstridigt förfarande att upphöra samt främja en uppgörelse i godo mellan parterna.